

**GASILSKA ZVEZA SLOVENIJE  
MLADINSKI SVET**



# **ZGODOVINA GASILSTVA**



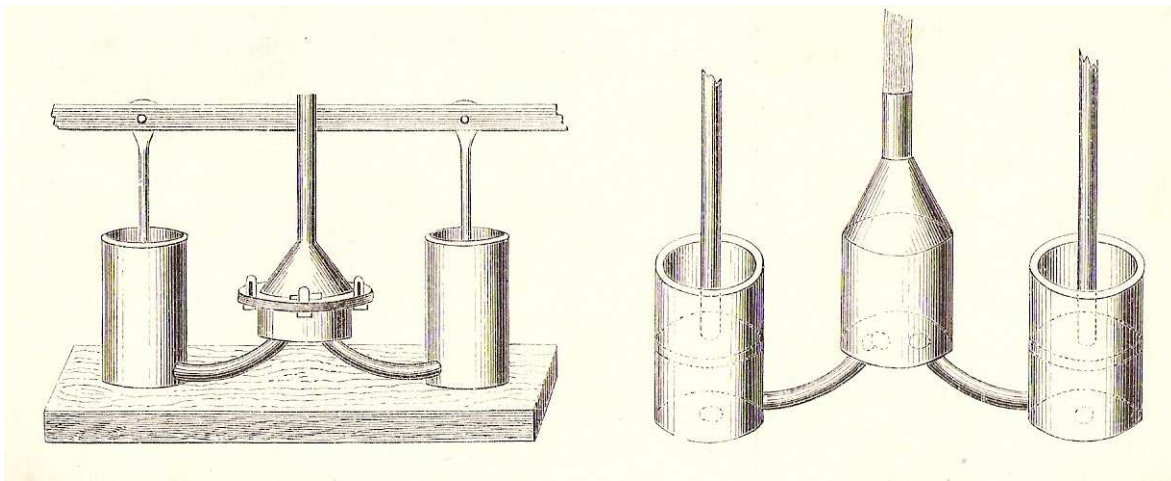
**Delovno gradivo za tekmovanja gasilske mladine**

januar  
2010

## ZAČETKI GASILSTVA PRI STARIH LJUDSTVIH

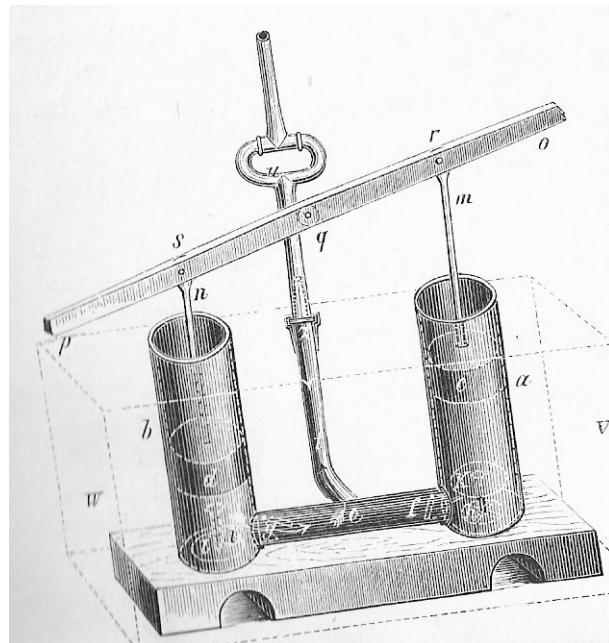
Zgodovina gasilstva sega daleč nazaj v dobo prvih civiliziranih ljudstev, človek sam pa se je z ognjem srečal že prej. Že stara ljudstva, kot so Asirci, Perzijci, Kitajci in drugi, so se na različne načine bojevala z ognjem, a o tem vemo zelo malo. Eden prvih podatkov o boju z ognjem sega v 2. tisočletje pred našim štetjem. Iz tega časa je bila najdena odredba o gašenju požara v Egiptu, napisana na papirusu.

Pomemben podatek za poznavanje zgodovine gasilstva imamo šele sredi 2. stoletja pred našim štetjem. Takrat je grški izumitelj Ktesibilis, ki je živel v Aleksandriji, izumil in naredil prvo gasilsko črpalko. To je bila vodna črpalka z dvema valjema, batom ter sesalno in iztočno zaklopko. Rimski pisatelj in stavbni mojster Vitruvij je to črpalko opisal kot stroj za dviganje vode, ki pa nima sukalne iztočne cevi in je neuporaben za gašenje požarov.



*Ktesibilisova brizgalna*

50 let kasneje je Ktesibilisov učenec Heron to črpalko nekoliko posodobil ter ji dodal t. i. »heronovo bučo« ali »siphon«, ki je pripomogla k temu, da se je v buči ustvarjal pritisk in je vodo v enem samem curku pošiljalo v ognjene zublje.



*Heronova brizgalna*

Z nastajanjem prvega gasilskega orodja se je urejala tudi gasilska služba.

## GASILSTVO PRI RIMLJANIH

Prve nočne stražarje, ki so čuvali mesta pred sovražniki in hkrati tudi pred požari, so poznali že stari Grki. Najbolje pa so uredili gasilsko službo Rimljani oziroma rimski bogataši – patriciji. Gasilska služba se je delila v državno in privatno. Rimski cesar Avgust je ustanovil vojaško organizirane požarne službe – vigiles.

Razen državne gasilske organizacije so imeli tudi posamezni bogataši (patriciji) v svojih vilah brizgalne, mnogi tudi svoje gasilske čete in alarmne naprave za javljanje požara.

Poleg državnih, poklicnih gasilcev so v rimskih časih poznali tudi društveno »prostovoljno« gasilstvo, v katerega so se vključevali zlasti razni obrtniki. Prostovoljna gasilska organizacija je bila formirana v centurije, ki so štejele do 150 moških. Gasilci v centurijah so bili razdeljeni v posamezne oddelke – dekurije.

## GASILSTVO V SREDNJEM VEKU

Po propadu rimskega imperija je propadla gasilska služba, v pozabo pa so šle tudi gasilske brizgalne, ki so jih izumitelji v 14., 15. stoletju morali na novo izumiti.

V začetku srednjega veka (9. stoletje), v času Karla velikega, zasledimo ponovno uvedbo nočnih stražarjev, kakršne so poznali že stari Grki. Nočni stražarji, ki so čuvali mesta pred sovražniki, hkrati tudi pred požari, so bili dolžni, da pri vsakem požaru organizirajo vse meščane za obrambo in gašenje požara.

V srednjem veku je bila gasilska služba najbolj razvita in urejena v Franciji, Italiji, Angliji, Nemčiji, a še zdaleč ni dosegla takšne organiziranosti, kot so jo poznali Rimljani. Srednjeveška fevdalna družba je bila preveč razdrobljena, omejena in ni posvečala posebne pozornosti ognju, ni pa bila niti sposobna, da bi posnemala in uvajala rimskim legijam podobne gasilske enote.

Izjemen položaj v srednjem veku so imela srednjeveška mesta, ki so bila zaradi značilne srednjeveške gradnje pogosto lahek plen ognjenih zubljev.

V tem času so se namreč začela razvijati tipična mesta, v katerih je bila večina stavb lesenih, ozke ulice s hišami pa tesno druga ob drugi. Srednjeveške hiše so bile krite s slamo, štedilnikov in dimnikov niso poznali. Vse to je pripeljalo do pogostih požarov, ki so uničevali cele mestne četrti.

Zaradi pogostih požarov so začeli uvajati različne varnostne ukrepe. Uvedli so »večerni zvon«, ki je zvečer okrog 17. ure, zazvonil in na tak način meščane opozoril, naj pogasijo vsa odprta ognjišča.

Kljub različnim požarnovarstvenim ukrepom se v srednjem veku niso mogli izogniti velikim požarnim katastrofam, ki so velikokrat zahtevale ogromno žrtev. Vse do 12. stoletja ne poznamo organizacije, ki bi sistematično ukrepala proti požarom. Šele po velikem dunajskem požaru leta 1276, ki je opustošil skoraj celo mesto, so se mestni veljaki odločili za korak naprej. Uvedli so prvi požarni red Rudolfa Habsburškega, ki je veljal sprva le za mesto Dunaj. Požarni red je Dunajčanom odredil, na kakšen način naj se bojujejo z ognjem, gasilsko orodje, način gradnje hiš, določal material za pokrivanje streh ... Poleg tega pa so strogo kaznovali tistega, ki je požar namerno podtaknil. Ti so bili povečini sežgani na grmadi.

Kmalu po uvedbi prvega požarnega reda so požarne rede – predpise izdajala še druga mesta (Ljubljana leta 1676). Požarni redi, ki so jih imela mesta v 14. in 15. stoletju, so si bili zelo podobni in so v glavnem določali naslednje:

»Kdor zapazi ogenj, mora kričati GORI!«

»Ob požaru morajo vzdrževati najstrožji red: mestna vrata se zapro, meščani si odenejo oklepe in zasedejo obzidje, tatvina na požarišču se kaznuje s smrtjo.«

»Zidarji in tesarji morajo priti z orodjem, vrtnarji, viničarji in nosači pa morajo v sodih dobavljati vodo.«

Vodstvo gašenja je bilo poverjeno mestnemu sodniku.

S požarnimi redi se je počasi začela urejati tudi gasilska služba, ki se je oprla na cehovsko organizacijo mestnih obrtnikov. To so bili povečini tisti, ki so že »poklicno« imeli opravka z ognjem (dimnikarji, peki, kovači ...).

### GASILSKO ORODJE IN OPREMA

Po izumu prve gasilske brizgalne (Ktesibilis) so bili Rimljani tisti, ki so bili dobro opremljeni z gasilsko opremo. Poleg brizgalne so poznali še vedra, lestve, drogove, ponjave, košare, metle ... V Rimu so bili posebni izdelovalci gasilskih cunj, ki so jih ob požaru namakali v vodo ter jih polagali na ogrožena poslopja.

Heronov izum je bila tudi iztočna sukalna cev, ki je bila iz bronu. Sam je zapisal, da je bilo obračanje cele brizgalne težavno in v nesreči zamudno. Heronova brizgalna je po propadu rimskega imperija izginila.

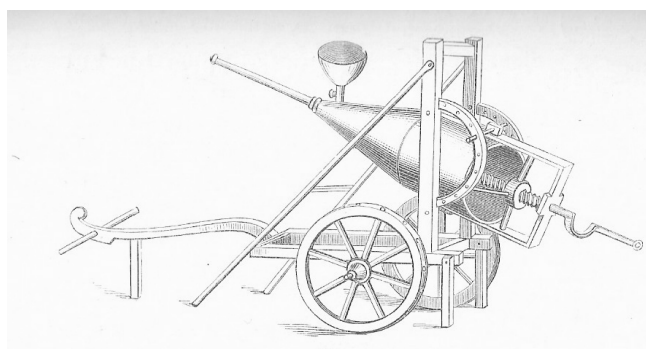
V začetku 15. stoletja so morali gasilsko brizgalno nanovo izumiti.

**1439** v Nürnbergu znova uporabljajo brizgalno. Leta 1518 jo Anton Plattner na novo konstruiral. Ta je bila zelo podobna Ktesibilisovi. Leta 1578 je novo brizgalno izumil Francoz Jakob Bessoni. Leta 1672 je Nizozemec Jan van der Heyden izpopolnil brizgalno z vetrnikom, ki je bila znana že iz rimskih časov. S tem so izgubile veljavo do takrat uporabljene brizgalne. Razen vetrnika je Heyden izumil tudi gasilske cevi iz jadvovine in usnja, kasneje tudi iz konoplje.

Z uvedbo vetrnika, tlačnih in sesalnih cevi je postala gasilna brizgalna naprava, s katero so lahko ogenj učinkovito pogasili.

Prve parne brizgalne so se pojavile leta 1829, izumila sta jih Braithwait in Ericson v Angliji in Ameriki. V Avstriji je izdala prvo parno brizgalno tovarna W. Knaust na Dunaju leta 1867.

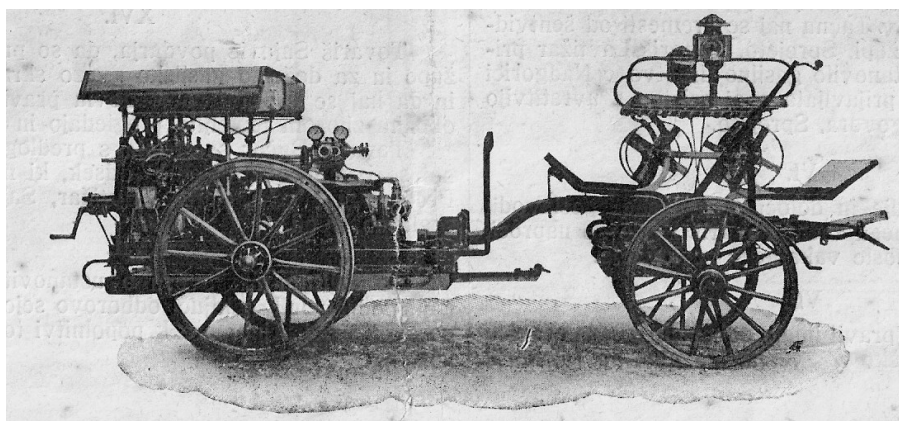
Vedno večja uporaba elektrike je dala povod napravi motorne brizgalne z električnim pogonom.



Brizgalna Jacobi Bassoni, Lyon 1628

Splošno znana tovarna H. D. Schmied na Dunaju je bila prva v Avstriji, ki se je začela ukvarjati z električnimi brizgalnami.

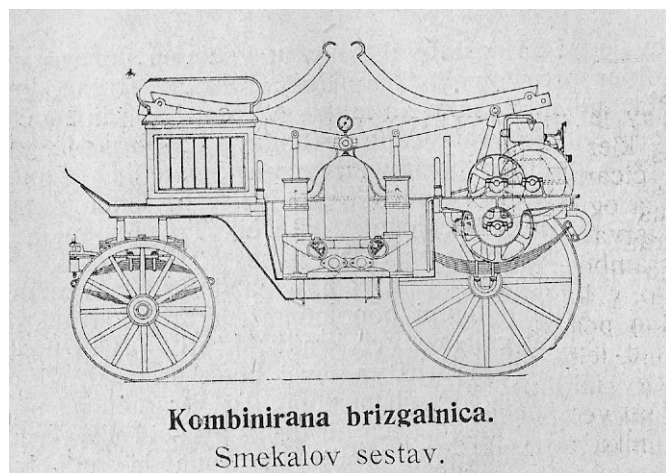
Prvo **bencinsko motorno brizgalno** v stari Avstriji je izumila tovarna Rosenbauer v Linzu leta 1909.



*Bencinmotorna brizgalna*

Misel o **kombinirani**

**brizgalni** se je porajala že okoli leta 1910, vendar je prva svetovna vojna zavlekla projekt, po vojni pa se je vendarle udeležila. Gre za tako imenovano kombinirano brizgalno Smekalovega sestava. Ime kombinirana je dobila zato, ker je šlo za kombinacijo ročne brizgalne z motornim pogonom.



**Kombinirana brizgalnica.**  
Smekalov sestav.

**Rosenbauerjeva avtomobilska brizgalna**

Brizgalna je bila iz Rosenbauerjeve tovarne, ki se je že pred letom 1920 ukvarjala z izdelavo avtomobilskih in motornih brizgaln.

## CEHOVSTVO IN GASILSKA SLUŽBA

Po uredbi požarnega reda (v Ljubljani leta 1676) so morali župan, mestni sodnik in ostali takoj na požarišče. Vsi rokodelci pa so morali s svojimi pomočniki z vso opremo pred mestno hišo, kjer so dobili nadaljnja navodila. Ko je bil ogenj zaduščen, je bilo treba odnesti vso opremo nazaj v shrambe. Cehi (obrtniki), predvsem tisti, ki so imeli že v svojem delu opravka z ognjem, so bili tisti, ki so bili v požarni službi. Zaradi njihovega dela v požarni službi so morali imeti tudi t. i. gasilske vaje. Nujno pa so morali prisostvovati vsakemu požaru. Če je kdo neopravičeno manjkal, je bil strogo denarno kaznovan.



Automobilna bencin-centrifugalna brizgalna gasilstva v Frankobrodu n/M.

## NASTANEK PRVIH POŽARNIH BRAMB NA SLOVENSKEM

V začetku 60. let 19. stoletja zasledimo na Slovenskem prve resnejše poskuse, da bi se ustanovila organizacija z gasilsko službo, ki bi bila vedno in strokovno pripravljena za gašenje požarov. (Prej je bila gasilska služba urejena glede na požarne rede, cehi pa so bili tisti, ki so gasili požare, ponoči pa je na mesto pazil nočni stražar, ki je danes zaščitni znak Slovenskega gasilskega muzeja.)

V Ljubljani so se leta 1863 obrnili na dve telovadni društvi (nemški Turnverein in slovenski Južni sokol), ki bi bili pripravljene prevzeti požarno službo. Odzvalo se je društvo Južni sokol ter takoj prevzelo gasilsko službo, ki se je imenovala »Prostovoljna požarna bramba ljubljanskega telovadnega društva Južni Sokol«. Ta je bila podrejena mestnemu požarnemu ravnateljstvu. Požarna bramba, ki je bila ustanovljena v okviru Južnega Sokola, pa se kljub željam ljubljanskih prebivalcev in članov samih ni mogla razviti v čvrsto organizacijo gasilstva, ki so jo ta čas poznali že v Evropi. Politične razmere so namreč zahtevale ustanovitev prostovoljnega gasilstva na drugačni osnovi. Leta 1867 je po vojnah s Prusijo in Italijo nastala Avstro-Ogrska monarhija, kamor je spadala tudi Slovenija.

Do leta 1869 na Slovenskem ne poznamo prostovoljnih požarnih bramb, miselnost o njih pa je k nam prišla s Hrvaške – iz Varaždina, kjer so imeli svojo požarno brambo že od leta 1864.

Leta 1869, natančneje 18. septembra, je bila na Slovenskem (v Metliki) ustanovljena prva požarna bramba. Njen ustanovitelj je bil metliški graščak dr. Josip Savinšek, ki je prav v maju 1869 zbral prvih 16 fantov in mož ter jim iz svojega denarja na Dunaju kupil prve gasilske čepice. Graščakova zamisel je navdušila še ostale Metličane in tako se je 18. septembra 1869 dokončno izoblikovala požarna bramba v Metliki, ki jo je sestavljalo 27 fantov in mož, ki so morali biti polnoletni (takrat stari nad 16 let).

Društvo je bilo že od začetka pod nadzorstvom mestne občine, ker je ta dala na razpolago potrebno orodje. Vsakokratni župan je bil istočasno »nadpoveljnik« gasilskega društva, gasilci pa so iz svoje srede izbrali poveljnika, ki ga je potrdila občina.

Na Ptujju sta bila ustanovitelja požarne brambe Franc Wibmer in Leopold Belan. 3. marca 1870 sta sklicala ustanovni občni zbor, ki je odobril vse ukrepe pripravljalnega odbora ter jih sprejel.

Ustanovni odbor gasilskega društva je bil v Ljubljani 30. marca 1870. Prvi načelnik je bil Fran Doberlet, podnačelnik pa Ivan Janesch.

V Laškem se je februarja 1869 sestal pripravljalni odbor, ki ga je vodil okrajni načelnik Gustav Uhlich. Na naslednji seji 23. marca so se odločili za nabiralno akcijo, ki naj bi omogočila nabavo potrebnega gasilnega orodja. Pravila požarne brambe pa so bila potrjena septembra leta 1870.

Večina prostovoljnih gasilskih društev je nastajala največkrat po večjih ali manjših požarih, pri katerih so bili ljudje nemočni in nesreče niso mogli ne preprečiti niti omejiti. Uspešne



Vitez dr. Josip Savinšek

akcije prvih društev so spodbudile tudi druge, da so resno poprijeli za delo, zbrali članstvo in osnovna denarna sredstva za nakup orodja in opreme.

## NASTANEK PRVIH GASILSKIH ZVEZ

Hitra rast prostovoljnih gasilskih društev je pripeljala k ustanovitvi gasilskih zvez, ki bi ta društva v posameznih deželah povezovala med seboj. Na Slovenskem je bilo do leta 1914 ustanovljenih že 378 gasilskih društev, ki so bila združena v osem gasilskih zvez. Žal pa te zveze niso bile med seboj povezane niti niso izmenjavale mnenj o delu, izkušnjah, težavah ...

1. Zveza prostovoljnih gasilskih društev za Koroško, ki je vključevala tudi nekaj slovenskih gasilskih društev.
2. Štajerska deželna gasilska zveza s sedežem v Mariboru.
3. Deželna zveza gasilskih društev na Kranjskem, njen ustanovitelj je bil Fran Doberlet. Ta se je leta 1910 preimenovala v Slovensko deželno zvezo prostovoljnih gasilskih društev na Kranjskem.

Poleg teh treh najpomembnejših zvez so pred prvo svetovno vojno delovale še:

1. Zveza slovenskih požarnih obramb za Spodnje Štajersko,
2. Zveza prostovoljnih gasilskih društev v političnem okraju Ljutomer,
3. Zveza kočevskih gasilskih društev,
4. Zveza muropoljskih gasilskih društev,
5. Kranjska deželna gasilska zveza .

Organizacijsko so izgledala društva skoraj popolnoma enako, najbolj opazne razlike so bile le v številu članstva, s tem pa tudi v orodju in opremi, ki jo je imelo posamezno društvo. Orodje in opremo so društva kupovala na Nemškem, Češkem in pri Albertu Samassi v Ljubljani. V gasilskih društvih je večina članov delovala v duhu gesla: »**Bogu v čast, bližnjemu v pomoč!**« Prizadevanje za združitev slovenskega gasilstva, ki je bilo razdeljeno na dežele Kranjsko, Štajersko, Koroško in Goriško (na slovensko ozemlje pod Ogrsko nihče ni računal), je podpiral Fran Barle, ki v svojem prizadevanju vse do propada Avstro-Ogrske monarhije ni imel uspeha.

## PROPAD AVSTRO-OGRSKE IN NASTANEK ENOTNE JUGOSLOVANSKE GASILSKE ZVEZE V LJUBLJANI

Po propadu Avstro-Ogrske leta 1918 in ustanovitvi skupne države Srbov, Hrvatov in Slovencev Kraljevine SHS so nastale nove možnosti za uresničitev enotnega slovenskega gasilstva. Ta ideja je bila zlasti močna v krogih bivše Slovenske deželne zveze prostovoljnih gasilskih društev na Kranjskem. Dne 1. julija 1919 je bil v Ljubljani prvi občni zbor Jugoslovanske gasilske zveze Ljubljana. Na zboru so ukinili stare deželne zveze, sprejeli nova pravila in izvolili odbor (starešina zveze je postal Fran Barle), v katerem so bili sami Slovenci, ter organizirali nove gasilske župe. Predstavnikov nemško usmerjenih zvez (Koroške, Štajerske, Kočevske) ni bilo na zboru. V novo zvezo se niso vključila vsa gasilska društva. V celoti so manjkala Kočevska zveza ter gasilska društva na Ptujju, v Celju in Mariboru.



Josip Turk

Ob ustanovitvi JGZ je štela 239 gasilskih društev v 17 župah z nad 8000 člani. Gasilska društva pa so se hitro širila in razvijala, nastajale so tudi nove gasilske župe in JGZ je postala močna organizacija

Leta 1928 je umrl Fran Barle. Kot starosta JGZ ga je nasledil Josip Turk.



Fran Barle

## NOV ZAKON O GASILSTVU

Zakon o organizaciji gasilstva je izšel 15. julija 1933, ko ga je podpisal kralj Aleksander. Gasilska društva se preimenujejo v gasilske čete. Tudi JGZ se preimenuje v Gasilsko zajednico za Dravsko banovino.

## GASILSTVO V ČASU 2. SVETOVNE VOJNE

V času 2. svetovne vojne so slovensko ozemlje zasedli Italijani, Nemci in Madžari. Prevezli so oblast in vsak po svoje uredili tudi gasilsko službo. V osrednji Sloveniji so Italijani razpusili gasilska društva, jim pobrali orodje in opremo. Gasilsko službo je opravljala poklicna gasilska četa »Corpo Vigili del fuoco«. Nemci so imeli spodnjo Štejsko in del Gorenjske za svojo državo, zato so gasilskim organizacijam posvečali veliko pozornosti. Njihove ljudi so ponemčili, slovensko gasilstvo preimenovali v »Freiwillige Feuerwehr«. V Prekmurju, ki so ga zasedli Madžari, so v skladu s takratnimi madžarskimi predpisi predsedovali gasilskim društvom razni notarji in nadnotarji.

Italijanska oblast je v 30. letih ob pripravah na vojno militarizirala vsa prostovoljna gasilska društva na **Primorskem**. Gasilci, ki niso bili vpoklicani v redno vojsko, so bili premeščeni na Reko, mnogi pa od tam v notranjost Italije v različne poklicne gasilske enote. Druga svetovna vojna je odnesla še tisto malo premoženja in opreme, ki je ostala po italijanski okupaciji, veliko primorskih gasilskih društev je oblast razpustila, veliko gasilcev je razpršila po vsej Italiji ali jih poslala na fronto.

Prostovoljno gasilstvo na Slovenskem je torej v času 2. svetovne vojne doživljalo hud organizacijski udarec, saj je bilo v veliki meri njeno delovanje prekinjeno ali močno omejeno.

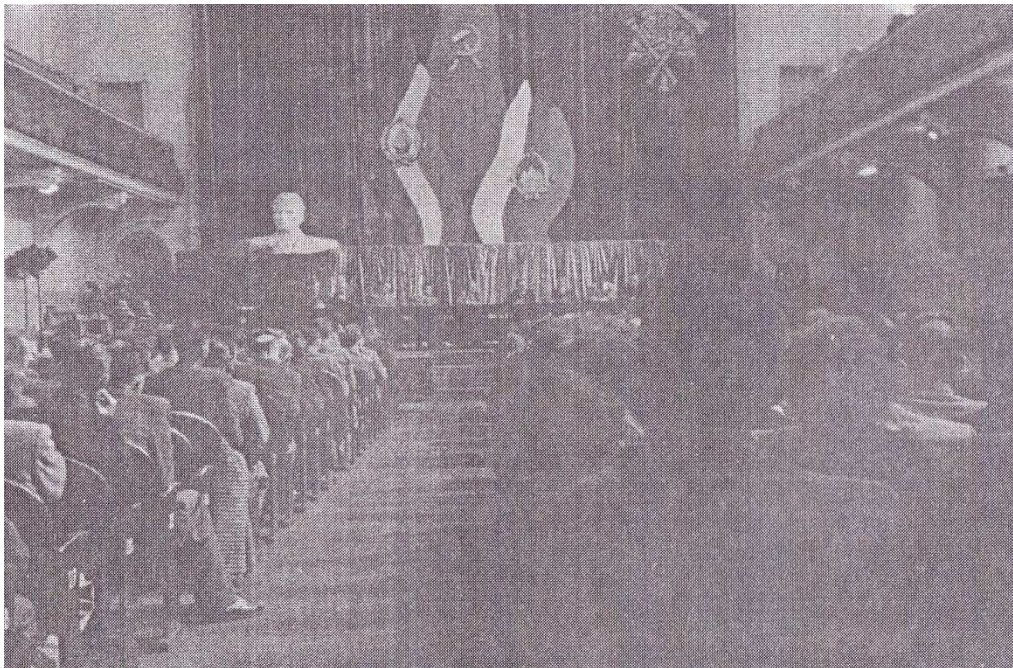


## NOV ZAKON O GASILSKIH DRUŠTVIH IN USTANOVNI KONGRES GASILSKE ZVEZE SLOVENIJE 1949

Zakon o prostovoljnih gasilskih društvih je skupščina sprejela 19. maja 1948. V primerjavi s starim zakonom (1933) je novi omogočal skoraj popolno samostojnost gasilskih društev in zvez. S pomočjo odseka za gasilstvo pri ministrstvu za notranje zadeve, političnih organizacij in vodstva OF je bil ustanovljen pripravljalni odbor za ustanovitev Gasilske zveze LR Slovenije. Ta je s svojim rednim delom pričel junija 1949.

V nedeljo, 2. oktobra 1949, je bila ob 8. uri zjutraj v unionski dvorani v Ljubljani 1. kongres Gasilske zveze Ljudske republike Slovenije, kjer je bil za predsednika GZ LRS izvoljen Matevž Hace, za poveljnika pa Miran Špicar.

Slogan ustanovnega kongresa GZ LRS se je glasil: **»Gasilci, zavedajte se, da ste čuvarji socialistične imovine naše junaške domovine!«**



*Prvi kongres Gasilske zveze Slovenije leta 1949 v Ljubljani*

## USTANOVITEV PRVE GASILSKE ŠOLE V ŽIREH IN MEDVODAH

Vodstvo GZS je kmalu po svoji ustanovitvi pričelo z iskanjem rešitev za ustanovitev gasilske šole. Na seji upravnega odbora, ki je bila 14. septembra 1950, je takratni poveljnik Miran Špičar poročal, da bo gasilska šola v Žireh, ker drugje niso mogli dobiti primernih prostorov. Takoj se je začelo z adaptacijo, saj je bil namen šolska vrata odpreti **1. oktobra 1950**.

Trimesečna šola za gasilske častnike v prostovoljnem gasilstvu je imela naslednji program:

- gasilstvo,
- administracija,
- zakoni in predpisi,
- elektrotehnika,
- stavbarstvo,
- vodogradnje,
- sanitetna služba,
- politična predavanja,
- P A Z,
- praktične vaje.



*Vozila v gasilski šoli v Medvodah*

Slovensko gasilstvo je tako dobilo svojo prvo gasilsko šolo, za katero je zamisel tlela že od leta 1937.

S pomočjo Izvršnega odbora OF Slovenije je Gasilske zveza LRS dobila v Medvodah Koslerjevo posest, stavbo s pripadajočim parkom in za vaje potrebnim zemljiščem ter vso opremo za internat. Državni zavarovalni zavod, direkcija za Slovenijo, je s svojo podporo pomagal kriti stroške za preureditev stavbe in dopolnitev opreme.

24. decembra 1950 se je šola iz Žirov preselila v Medvode, kjer je bil tudi zaključek prvega tečaja, ki je potekal v Žireh.

Gasilska šola v Medvodah je bila ukinjena leta 1963. Izobraževanje gasilskega kadra se je tako odvijalo v 8 gasilskih centrih, v gasilskih zvezah in društvih.

## PRESEDNIKI IN POVELJNIKI GZS

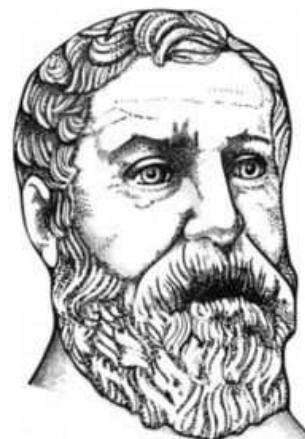
PRESEDNIKI	POVELJNIKI
*Matevž Hace (1949–1963)	Miran Špicar (1949–1965)
Metod Rotar (1963–1976)	Milan Vrhovec (1965–1980)
Branko Božič (1976–1989)	Anton Sentočnik (1980–1998)
Ernest Eöry (1989–2008)	Matjaž Klarič (1998 — )
Anton Koren (2008— )	

—  
\*Po Hacetu se imenuje najvišje gasilsko priznanje.

- |                             |                                |
|-----------------------------|--------------------------------|
| 1. kongres: Hace – Špicar   | 9. kongres: Božič – Sentočnik  |
| 2. kongres: Hace – Špicar   | 10. kongres: Božič – Sentočnik |
| 3. kongres: Hace – Špicar   | 11. kongres: Božič – Sentočnik |
| 4. kongres: Hace – Špicar   | 12. kongres: Eöry – Sentočnik  |
| 5. kongres: Rotar – Špicar  | 13. kongres: Eöry – Klarič     |
| 6. kongres: Rotar – Vrhovec | 14. kongres: Eöry – Klarič     |
| 7. kongres: Rotar – Vrhovec | 15. kongres: Koren – Klarič    |
| 8. kongres: Božič - Vrhovec |                                |

## POMEMBNI ZGODOVINSKI MOŽJE V GASILSTVU

**HERON** iz Aleksandrije, Ktesibilisov učenec, velik učenjak na področju fizike in matematike, ki je 50 let po izumu brizgalne popravil Ktesibilisov izum in brizgalni dodal vetrnik, jo s tem posodobil in usposobil tudi za namene gasilstva.



*Heron*



**CESAR AVGUST**, prvi rimski cesar, s pravim imenom Gaj Julij Cezar Oktavijan, ki je vladal 44 let. Avgust se je takrat energično lotil ureditve požarne službe in je Rim razdelil na 14 požarnih okrajev. Ustanovil je nove, vojaško organizirane požarne straže tako imenovane vigiles. Ti vigiles so bili organizirani v sedmih kohortah, ki so imele do 1200 mož in lastno kasarno, delile pa so se na sedem čet (centuriae).

*Cesar Avgust*

**JAN van der HEYDEN**, bil je nizozemski baročni slikar, tiskar in izumitelj, ki je pripomogel k sodobnemu gasilstvu. Leta 1672 je izboljšal tedaj že uporabno brizgalno, izpopolnil priročnik gasilske opreme, leta 1685 organiziral prvo evropsko prostovoljno gasilsko brigado, napisal ter s slikami opremil prvi gasilski priročnik ter vpeljal sesalne in tlačne cevi.



*JAN van der HEYDEN*



**BENJAMIN FRANKLIN**, znameniti ameriški naravoslovec, tiskar, pisatelj in izumitelj, ki je sodeloval pri ustanovitvi DA. Najbolj znan je po dramatičnem poskusu iz leta 1752, pri katerem je spuščal zmaja v nevihti in dobil zamisel za strelovod. Leta 1736 je organiziral skupino gasilcev, ki jo je poimenoval *Philadelphias Union Fire Company*. Njegov znameniti rek »Unča preventive je vredna funt zdravila« je bilo takrat geslo gasilcev.



*Vitez dr. Josip Savinšek*

**JOSIP SAVINŠEK**, ustanovitelj prve požarne brambe v Metliki.

**FRANC DOBERLET**, soustanovitelj in načelnik leta 1870 ustanovljene požarne brambe v Ljubljani. Hkrati je bil tudi ustanovni načelnik Deželne zveze gasilskih društev na Kranjskem, ustanovljene leta 1888. Njegov rek se je glasil »Politike nisem poznal, ampak deloval sem po geslu, Bogu na čast, bližnjemu na pomoč.«



*Franc Doberlet*



*Ignacij Merhar*

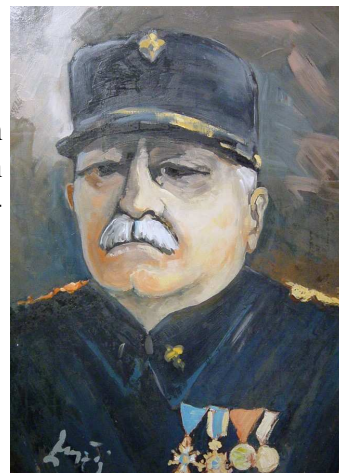
**IGNACIJ MERHAR**, prvi, ki je prelomil z nemškim poveljevanjem in uvedel v gasilske vrste slovensko poveljevanje. Leta 1879 je v Dolenji vasi pri Ribnici ustanovil gasilsko društvo in mu takoj začel poveljevati slovensko. Slovensko je poveljeval tudi na gasilskem shodu v Ljubljani leta 1888, s čimer je vzbudil veliko narodno navdušenje. Za razširitev slovenskega poveljevanja je 1886 izdal prvi slovenski »Vadnik«, kjer je v uvodu zapisal: »Čemu bi se mučil slovenski gasilec z nerazumljivo nemščino, čemu bi slovensko poučevali, nemško pa ukazali storiti, ko nam tega ni treba!«

**FRAN BARLE** je bil pomemben gasilec, odličen organizator in pisec strokovnih gasilskih člankov. Bil je urednik revije Gasilec in prvi vodja – starešina leta 1919 ustanovljene Jugoslovanske gasilske zveze Ljubljana.



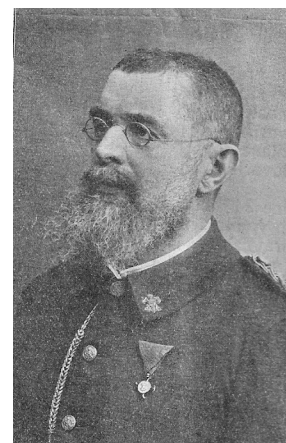
*Fran Barle*

**JOSIP TURK** je leta 1928 po smrti Barleta prevzel starešinstvo JGU in slovensko gasilstvo vodil do leta 1936, ko je bil po nalogu iz Beograda imenovan nov odbor Gasilske zajednice za Dravsko banovino.



*Josip Turk*

**FRAN TROŠT** je med pomembnimi zato, ker je bil prvi urednik Gasilca. Bil je tudi tajnik Deželne gasilske zveze na Kranjskem.



*Fran Trošt*



*Franc Snoj*

**FRANC SNOJ** je bil imenovan za podstarešino v starešinstvu Gasilske zveze Jugoslavije. Med drugim je pomembna naslednja njegova izjava: »Gasilska organizacije je strogo nepolitična, ustanovljena samo z namenom, da pomaga svojemu bližnjemu v nesreči. Zato mora gasilstvo postati in ostati last celokupnega naroda, odprto vsem in vsakomur.«

**MATEVŽ HACE** Ko je bil 18. maja 1948 leta v Ljudski skupščini LRS sprejet Zakon o prostovoljnih gasilskih društvih, ga je vodstvo OF predlagalo za predsednika pripravljalnega odbora, ki naj pripravi ustanovno skupščino Gasilske zveze LRS. Na ustanovnem kongresu GZ LRS je bil izvoljen za prvega predsednika GZ. Po njem se imenuje tudi najvišje gasilsko priznanje »Hacetovo priznanje«, ki so ga začeli podeljevati leta 1979.



*Matevž Hace*



*Milan Vrhovec*

**MILAN VRHOVEC** Od leta 1960 dalje je bil poveljnik Poklicne gasilske brigade v Ljubljani, kjer je bil do upokojitve 1967 leta. Po upokojitvi je bil načelnik štaba operative (poveljnik) Gasilske zveze Slovenije do leta 1980. Bil je predavatelj, kjer se je še posebno zavzemal za vzgojo sodnikov za gasilska tekmovanja, avtor številnih učbenikov, med njimi dolga leta znana Gasilska taktika.

**DR. BRANKO BOŽIČ** je bil 13 let predsednik GZS. Med drugim si je zelo prizadeval za ohranjanje gasilske zgodovine. Bil je velik pobudnik in soustanovitelj Slovenskega gasilskega muzeja, ki se od leta 2003 po njem tudi imenuje. Napisal je veliko knjig. Za gasilsko zgodovino sta najpomembnejši: Zgodovina gasilstva na Slovenskem do leta 1941 in 1963 ter Po poti 130-letnega razvoja gasilstva na Slovenskem.

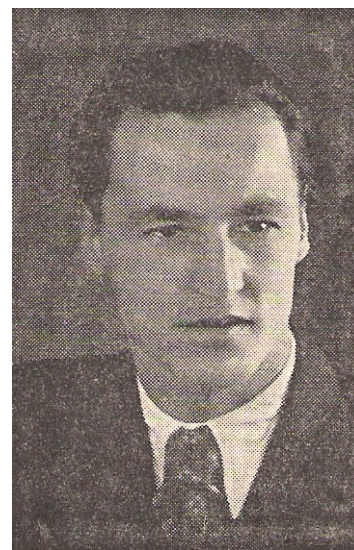


*Dr. Branko Božič*



*Metod Rotar*

**METOD ROTAR** je nasledil Matevža Haceta kot predsednik GZS in vodil gasilsko organizacijo vse do leta 1976. Veliko naporov je vložil v kadrovsko rast, strokovnost in opremljenost prostovoljnega gasilstva na Slovenskem. V času njegovega predsednikovanja Gasilski zvezi Slovenije je eno leto vodil tudi Gasilsko zvezo Jugoslavije.



*Miran Špicar*

**MIRAN ŠPICAR** se je leta 1949 na prvem kongresu GSZ postavil ob bok Matevžu Hacetu in tako postal prvi poveljnik (takrat imenovan načelnik štaba operative) GZ LRS ter na tej funkciji ostal vse do leta 1965. Na XII. kongresu, junija 1993, je bil imenovan za častnega člana Gasilske zveze Slovenije.



*Anton Sentočnik*

**ANTON SENTOČNIK** je bil na kongresu Gasilske zveze Slovenije leta 1972 prvič izvoljen za člana predsedstva Gasilske zveze Slovenije. Pri predsedstvu Gasilske zveze Slovenije je vodil strokovno-tehnično komisijo in se že takrat zavzemal za razvoj gasilske tehnike ter strokovne vzgoje. Zaradi njegove strokovnosti in doslednega dela je Tone postal leta 1984 poveljnik oziroma načelnik Gasilske zveze Slovenije. Na tej odgovorni funkciji je ostal vse do prerane smrti leta 1998.

## SLOVENSKI GASILSKI MUZEJ DR. BRANKA BOŽIČA

Slovenski gasilski muzej je bil odprt 16. avgusta 1969 ob praznovanju stoletnice gasilstva na Slovenskem in hkrati praznovanju stoletnice prvega prostovoljnega gasilskega društva v Metliki. Slovenski gasilski muzej je v Metliki zato, ker je bilo tu 18. septembra ustanovljeno prvo gasilsko društvo na Slovenskem. Ustanoviteljica muzeja je Gasilska zveza Slovenije. Leta 2003 je bil muzej poimenovan po dolgoletnem predsedniku GZS, dr. Branku Božiču, ki je bil pobudnik in tudi soustanovitelj gasilskega muzeja.

Muzejski zaščitni znak je nočni stražar, ki ga je po stari predlogi narisal akademski slikar Edo Deržaj. Verza »Ne boj se za pomoč, mi bomo dan in noč« sta vzeta s prapora gasilcev v Kamniku, ki ju je na njihovo željo napisal Oton Župančič.



*Nočni stražar — zaščitni znak Gasilskega muzeja dr. Branka Božiča v Metliki*



*Brizgalni na ročni pogon — muzejska eksponata*



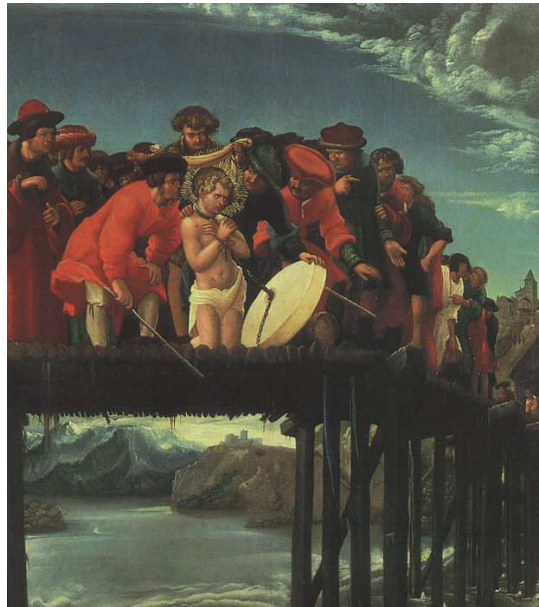


## SVETI FLORJAN, ZAŠČITNIK GASILCEV

V različnih prikazih, ki pripadajo legendi, je opisano, da je Florjan živel v rimski pokrajini, imenovani Noricum. Danes je to predel okoli mesta Enns-Lorch, ki leži ob istoimenski reki Enns (slovensko Aniža), blizu mesta Linz v Avstriji, v tretjem stoletju po Kristusu, v času vladavine Dioklecijana (243–316), reformatorja rimske države, ki je uvedel denarno strukturo, gradil ceste in utrdbe. Zgodovini je ostal v spominu kot okruten vladar, ki je preganjal kristjane po celem Rimskem cesarstvu, ki mu je pripadala tudi današnja Avstrija.

V nekaterih legendah je Florjan živel kot rimski častnik v Lauriacumu. Legende pripovedujejo tudi, da je bil kot častnik zadolžen za gasilstvo.

Kristjane so preganjali v času vladanja cesarjev Dioklecijana in Maximusa. Okrutni cesar je ujel štirideset kristjanov in jih po dolgem mučenju vrgel v temnico. Ko je za to slišal Florjan, ki je bil v tem času upokojeni glavni častnik v mestu Cetiumu (danes Zeiselmaur), je pohitel v Lorch in sam priznal, da je kristjan. V svojem prepričanju so ga mučili in se na koncu odločili, da ga z mlinskim kamnom okrog vratu z mostu vržejo v reko Enns.



*Mučenje sv. Florjana*

Reka se je ustrašila tega dejanja in Florjana izvrgla na skalo, kjer ga je pričel varovati orel z razprostrtimi krili v obliki križa. Pojavil se je tudi svetnik, ki je neki ženi pokazal, da tam leži truplo. Ženska je vpregla vole in se odpeljala z vozom do reke in truplo naložila. V strahu pred neverniki ga je pokrila s slamo in z vejami.

Vprežene živali so bile žejne in utrujene od vleke in niso mogle več vleči voza do mesta pokopa. Na prošnjo ženice je iz zemlje na površje prodrl studenec, iz katerega še danes teče voda; napojene živali so truplo odpeljale do mesta, ki ga je svetnik pokazal ženi. Zaradi vse večjega preganjanja kristjanov so ga pokopali hitro in skrivaj. Po tem pokopu so se na tem mestu pričeli dogajati čudeži.

Opisani dogodek se je zgodil 4. maja 304. leta. Zaradi tega je 4. maj proglašen za dan svetega Florjana. Tudi v Sloveniji smo od ustanovitve prvega prostovoljnega gasilskega društva leta 1869 kmalu dobili veliko društev, ki so sprejeli sv. Florjana kot svojega zaščitnika.

To se odraža z njegovo upodobitvijo na gasilskih domovih in praporih, nenazadnje je to razvidno tudi iz okrožnic gasilske zajednice Dravske banovine, ki je gasilce po župah in gasilskih četah imenovala »vitezi sv. Florjana«.

V obdobju med obema vojnama (1918—1945) so Florjana zelo častili, postavljali so mu spomenike, slike, njegovi kipi pa so bili pogosto v cerkvah in gasilskih domovih. Svoje mesto je imel tudi na društvenih praporih gasilskih društev.

Dan zavetnika, 4. maj, je bil praznik, ko so gasilci organizirano hodili v cerkev ter na vajah prikazovali načine gašenja.

Od leta 1946 dalje pa se sveti Florjan preneha slaviti, bil je službeno umaknjen iz gasilskih domov in enot.

Z osamosvojitvijo naše države se sveti Florjan vrača v gasilske domove in na nove gasilske prapore.



Gasilska razstava Dotik s časom – 1700 let od smrti sv. Florjana (304 - 2004)

*Ena izmed podob sv. Florjana*



*Primer gasilskega prapora z zadnje strani*

## VIRI IN LITERATURA

- Božič, dr. Branko, Po poti 130-letnega razvoja gasilstva na Slovenskem (1869-1999)
  - Božič, dr. Branko, Gasilstvo na Slovenskem do leta 1963
  - Gasilski muzej dr. Branka Božiča, Metlika
  - Jančič, Florijan, Gasilska dediščina Slovincem v ponos
  - Spletna stran [www.gasilec.net](http://www.gasilec.net)
- 
- Gradivo zbrala Petra Planinc, kustosinja v Gasilskem muzeju v Metliki
  - Ideja, pobuda in oblikovanje Sonja Malnarič, članica MS GZS